

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput VIII. De variis Theologorum placitis circa sufficientia auxilia pro
omnibus instituta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

CAPUT VIII.

De variis Theologorum placitis circa sufficientia auxilia pro omnibus instituta.

SUMMARIUM.

1. Inductio ad hanc materiam.
2. Omnibus datur gratia sufficiens.
3. Explicantur varia Doctorum placita.
4. Sententia Jansenii est longè alia ab hoc.
5. Deus pro omnibus instituit remedia salutis.
6. Non est de fide, omnes recipere gratiam omnibus præparatam.
7. Probatur.
8. Ad imputationem peccati non est necessaria actualis gratiæ inspiratio.
9. 10. & 11. Probatur diversimodè.
12. Gratia Orationis adest cuilibet fidei, non infidei.
13. Aliqua ex dictis colliguntur.
14. Nullus absque gratia per se efficaci habet potentiam orandi conjunctionem cum actu.
15. & 16. Id Probatur ulterius.
17. Gratia deest quibusdam ob impedimentum, quæ ponit humanum meritum.
18. Quomodo hoc intelligendum in parvulis.
19. Responsio Adversariorum declaratur.
20. An Infideles habeant gratiam sufficientem.
21. & 22. Probatur Autoritate & rationibus.
23. Responsio Adversariorum declaratur.
24. An obdurati habeant gratiam sufficientem.
25. & 26. Probatur auctoritate & rationibus.
27. Si alicui deest gratia, ea deest ex culpa hominis.
28. Obsectio Pelagianorum refutatur.
29. Usque 43. Solvuntur variæ objectiones.
49. Discrimen inter damnatos, & viatores à gratia alienos.

EPIGRAMMA.

*Omnibus in rebus geminum est opus Omnipotentis
Totum iustitia est quod gerit, aut pietas:
Quæ simul in terris descendunt lucis ab arce,
Ne cuiquam parti deest utrumque bonum.
Et quoniam cuncti auxilio miserantis egemus,
Præcedit semper gratia iustitiam
Damnantem elatos, salvantem iustificatos,
Quos Deus & donis auxerit, & meritis.*

PRÆNOTATIO.

I.
Inductio ad
hanc mate-
riam.

Amplissimam, ac perdifficilem disputationem aggredior: in qua cum nec latum unguem velim ab Augustino discedere, necessum sit autem cum Adversariis plurimis congregari, oportet, me veritatis præsidio, Doctorum suffragiis, rectaque methodi partitione præmuniam. Principio quibusdam etiam infidelibus, atque perveracissimis peccatoribus interdum conferri divinas inspirationes, imo & efficacem gratiam, per quam ante fidem & justificationem aliquando bene operantur, satis in superioribus demonstravi. Instituitur itaque disputatio de omnibus ac singulis hominibus in universum. Iustis etiam sufficientem gratiam adesse, & neminem deferri à Deo, nisi ipse Deum deferat, cum omnibus Catholicis profiteamur. Exteriores gratias, videlicet exemplum Christi omnibus ad imitationem propositum, prædicationem Evangelii saltem exhibitam, nec non oblatam pro omnibus Redemptionem, instituta pro omnibus Sacramenta, paratam omnibus medicinam, promptissimum ex parte Dei auxilium conferendum, nisi in hominibus reperiatur propria voluntatis repugnantia, aut causa

alia iustissimæ indignationis, penes nos extra omnem controversiam positum est. De ullo, quantumvis maximo peccatore, donec vitam agit corpoream desperandum non esse, & quandiu est in Corpore Christi, aut illi potest adnecti, eum vel recipere actu vel posse recipere salutares ejus influxus, & vitam quoque cum suo Capite sempiternam, & fides Christiana, & ratio ipsa demonstrat; quoniam nemo est in hac vita, qui gratiam non habeat, aut habere divina liberalitate largiente non possit. Haberi veram gratiam sufficientem, etiam si non inspiretur à Domino sancta victrix delectatio, quemadmodum adversus secundam positionem Jansenii propugnativimus, repetimus in præsentia. Illud itaque tantum in quæstione versatur, num reapse auxilia sufficientia singulis omnino hominibus non solum parata sint, & exhibita, verum etiam pro qualibet temporis circumstantia, & præsertim urgente præcepto collata.

Est ergo valde probabilis, & in Scholis recepta sententia omnibus indiscriminatim dari sufficientis gratiæ adjutorium. Istam propugnant celeberrimi Theo-

2.
Omnibus
datur gratia
sufficiens.
Theo-

Theologi Societatis Jesu, Molina, Vasquezus, Suarez, Valentia, Deschamps, & qui priori loco commemorandus erat, Eminentissimus Bellarminus. Is tamen lib. 2. de Grat. & lib. arb. scite animadvertit obduratis non omni momento gratiam adesse, sed quando opportunum Deo videtur gratiarum suarum munera distribuere. His consentiunt Thomistarum plures, quos inter veniunt digno honore celebrandi Magister Avila de Auxiliis cap. 8. Alvarez lib. xi. disp. 112. Cardinalis Gotti de Reprob. q. 1. dub. 3. Cajetanus Benitez de Gratia Christi infideles & obsecatos adjuvante disp. 1. & 2. & Salmanticenses Tom. v. Tract. cx1. q. 14. dub. 3. Non recedunt ab his, opinionione nostra, Recentiores alii, qui putant adesse omnibus gratiam orationis, quae possint petere auxilium proxime sufficiens ad implenda mandata; nam & praeclarissimi illi Thomistae non *proxime*, sed *remote sufficientem* gratiam omnibus indiscriminatim concedunt, quae si bene utantur, praesto sit uberior, fidem infidelibus, & conversionis potestatem fidelibus impiis subministrans. Quam sententiam de orationis gratia praesente singulis erudite propugnant sua Instruct. Pastoralis Antistites Lucionensis, & Rupellensis, Doctissimus Magister Bellelli in postremo Opere de Mente Augustini vol. 1. cap. vii. & per hanc communem ac sufficientem gratiam orationis sine adjutorio efficaci aliquando hominem reipsa orare, docuit olim Alphonsus Le-Moyne, & nuper Honoratus Tournely de Grat. p. 2. quaest. 7. concl. 5. Laudari solet pro hac sententia Eminentissimus Norisius: sed hujus assertum est, Gratiam orationis, quae adest omnibus iustis, non adesse infidelibus; ut docet clarissimus Auctor in Janseniani erroris calumnia sublata cap. 3. in iustis vero gratiam orationis tribuere potentiam proximam ad implorandum adjutorium sufficiens ad implenda mandata, sed hominem libera suppositione judicii practici erronei interdum obicem ponere praedictae potentiae ad orandum proximam. Falsum est igitur gratiam orationis juxta Norisium vel dari omnibus, vel semper tribuere iusto potentiam proxime expeditam ad orandum. Dogma de Gratia sufficienti singulis distributa ad fidem pertinere, scripturarum postrema hac aetate nonnulli. Jam quid intelligunt per gratiam sufficientem Medistae, quid Theologi reliqui, & quomodo Thomistae repudiant auxilium sufficiens Molinistico sensu, non semel libro superiori significatum est.

Sententiam praecedenti oppositam tradidit ab Augustino, Fulgentio, ac Prospero, nec non à D. Thoma, ejusque discipulis celebrioribus, etsi nollent aliqui talia praesidia abicere, fatetur Theophilus Raynaudus in Lugdunensi Operum S. Leonis Magni editione, & Gabriel Vasquez 1. p. disput. 97. cap. 3. & 2. p. disp. 193. cap. 4. Liqueat confessione Salmanticensium, acerrime defendi à Ledesma quaest. unica de Auxiliis art. 16. Godoy Tract. 8. de Praedest. disp. 73. §. 4. Gonzalez ibidem, Dom. Bannesio 1. p. q. 23. art. 3. Goneto de Reprob. disp. 5. art. 5. Et licet aliqui distinguant inter auxilium quod immediate datur ad creandum, & illud quod datur immediate ad faciendum bonum quodcumque morale, & mediate ad fidem, & affirmant non quidem primum, sed hoc postremum singulis dari, ut Didacus Alvarez lib. xi. de Auxiliis disp. 112. cujus sententiam non pauci modo amplectuntur; ceteri tamen tradunt, infidelibus negative, obsecatis quibusdam, & parvulis in utero matrum emorientibus nullum sufficiens auxilium dari, nisi dari accipiatur prout idem est, ac preparari & exhiberi, quemadmodum explicat Bannes laudato articulo concl. 6. & 8. Neque hi tantum ex Thomistis negant auxilium sufficiens recipi ab omnibus: sed alii plures, qui de Gratia stylo fusiori scripserunt: quos inter principem locum obtinet clarissimus Lemos lib. 4. Panopliae P. 2. Tract. 3. post illum vero Joannes Gonzalez Romani Collegii S. Thomae Regens, & Controversarium de Auxiliis scriptor doctissimus, Controv. v. art. 8. Mitto Auctorem Historiae de Auxiliis eandem doctrinam propugnantem duobus postremis capitibus libri tertii. Hos autem omnes, non more atque instituto multorum attuli, sed singulos legere non praetermissi, animadvertens male Alvarez, & Zumel à Goneto pro hac sententia citari, male à nonnullis pro priori partem Thomistarum nobiliorem. Quod attinet ad parvulos praefocatos in utero matrum, non reperies antiquum Thomistam, qui teneat iis sufficiens auxilium applicari, si fides habenda est, habenda est autem plurima, Thomae de Lemos cap. xv. ejusdem Tract. num. 215. & Bannesio citato art. Conclus. 5. Imo Deum nolle salutem parvulorum illorum existimavit Gabriel Vasquez. 1. p. disp. 95. & Cardinalis Sfondratus in Nodo praedest. 1. p. sect. 1. n. 4. quamvis id nos minime probare possimus. Negant denique auxilium sufficiens omnibus indiscriminatim conferri, praeter Augustinianae

3.
Explicatur
varia Docto-
rum placita.

nianæ Scholæ Doctores, Theologi Io-
vanienſes in Censura ad Aſſert. 7. & in
juſtificat. cap. xii. & Duacenſes ad
eandem 7. Aſſert. Abulenſis ad caput
4. Exodi q. 2. Nicolaus L' Herminier
Tom. 4. pag. 406. & ſeqq. Atque hos
laudaviſſe ſufficiat.

4.
Sententia
Janſenii eſt
longè alia
ab hac.

Huius ſententiæ acerrimi quidam Pro-
pugnatores prioris vulgo dictant acce-
dere Janſeniſtas, ut hoc forſitan terri-
culamento novitas dogmatum vetuſta-
tem oppugnet. Sed quamquam Janſe-
nius infideles & obduratos carere inter-
dum gratia docuerit lib. 3. cap. 10. de
Grat. Chriſti; cœlo tamen toto diſtat à
Catholicorum opinione decretum Janſe-
nianum. Ut enim ſtylum in hanc hære-
ſim exercendo demonſtravi, Janſenius
nec gratiam ſufficientem ab efficaci di-
ſtinctam, nec indifferentiæ libertatem ad-
miſit; & conſequenter nullam in infide-
libus, nullam in obduratis gratiam ſtatuit
effectu carentem, & tamen utroſque
peccare credidit in eo, quod vitare non
poſſunt. Econtra quicumque ex Catho-
licis negant gratiam conferri promiſcue
omnibus, nullum peccatum dari exiſti-
mat ſine indifferentia liberi arbitrii, &
fatetur frequentes eſſe ſanctas inspira-
tiones, quibus reſiſtitur. Quapropter
non abs re futurum fore crediderim, ſi
placita Scholæ vindicavero, & rigidiora
emollire, falſaque revincere adoriar;
uti agam, quoniam hiſce de Gratia ve-
litationibus diem dixi ſatis laxam, con-
tractis diſjunctisque pronunciationibus.

5.
Deus pro
omnibus in-
ſtituit reme-
dia ſalutis.

PROP. I. Deus pro omnibus, ac ſin-
gulis remedia ſalutis inſtituit, paravit-
que, exhibuit, & quantum eſt ex ſe nulli
prorſus mortalium denegat ſupernas illu-
ſtrationes, aliarumque gratiarum bene-
ficentiſſimam largitatem.

Prob. I. ex Scripturis. Sap. 12. v. 1.
habetur. *O quam bonus & ſuavis eſt,
Domine, Spiritus tuus in omnibus?* Cap.
xviii. Ezech. 23. *Nunquid voluntas
mea eſt mors impij, dicit Dominus Deus,
& non ut convertatur à viis ſuis, &
vivat?* Joannes 1. v. 9. *Illuminat omnem
hominem.* 1. ad Timoth. 2. 4. *Qui vult
omnes homines ſalvos fieri.* In Epist. 1.
Joannis 2. 2. *Ipe eſt propitiatio pro pec-
catis noſtris, non pro noſtris autem tan-
tum, ſed etiam pro totius mundi.* In-
numera ſunt hujus generis loca ab uno-
quoque Theologorum collecta. Con-
firmatur ex Conciliis: ex Senonenſi in
decretis Fidei cap. 15. *Gratia ſemper eſt
in promptu, nec momentum quidem præ-
terit, in quo non ſtet ad oſtium & pul-
ſet.* Ex Trident. Seſſ. 6. cap. xi. *Deus
impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet*
R. P. Berti Theol. Tom. III.

facere quod poſſis, & petere quod non poſſis.
Commonſtratur ex Patribus; nam ſcri-
bit Innoc. ad PP. Carthaginenſes: *Deus
quotidiana præſtat remedia.* Serm. 16.
de Paſſione S. Leo: *Juſte inſtat præ-
cepto, qui præcurrit auxilio.* Auguſt.
Tract. in Joannem 12. *Quantum in me-
dico eſt, ſanare venit ægrotum.* Stabi-
litur poſtremo ratione, quoniam Deus
vult omnes homines ſalvos fieri, & pro
omnium ſalute tradidit Unigenitum Fi-
lium ſuum. Igitur, quantum in ſe eſt,
Deus optimus, ac beneficentiſſimus
omnes complectitur, omnium miſere-
tur, omnibus opitulatur.

PROPOSITIO II. Non eſt de fide, quod
auxilium gratiæ omnibus miſericorditer
exhibetur ac præparatum omnes reapte
recipiant.

6.
Non eſt de
fide, omnes
recipere gra-
tiam omni-
bus præpa-
ratam.

Probatur I. teſtimonio, & confeſſio-
ne Adverſariorum. Salmanticenſes de
ſententia illorum, qui negant ſufficientem
gratiam recipi à ſingulis Tom. 5.
Tract. cxi. q. xiv. dub. 3. §. 1. *Præ-
dicta opinio, inquit, probabiliffima eſt,
& ſatis communis inter graves Theologos.*
Antoninus Maſſoulié diſſert. 4. de Gra-
tia Adami q. 3. art. 2. *Compertiſſimum
eſt, minime ad errorem Janſenii perti-
nere, ſi quis obduratis & excacatis dene-
gari à Deo gratiam contenderet, qua
præcepta impleant: Cum enim in eodem
Janſenii loco univerſaliſſima hæc propoſi-
tio referatur, Infidelibus, excacatis, ob-
duratis, juſtisque etiam interdum deeſſe
gratiam, qua poſſibilia ſiant, ultimam
de juſtis partem ſanctus Pontifex dun-
taxat proſcripſit; alteram vero intactam
reliquit.* Expende Theſim Janſenianam
Cap. 3. Prop. 1. Eminentiſſimus Gotti
citato loco docet, *Catholicos Doctores
loquendo de hominibus juſtis convenire:
At ſi de aliis hominibus loquamur, non
ita conſentire.* Benitez adverſus Pau-
lum Lugdunenſem poſitionem hanc no-
ſtram non ſolum probat, ſed magna præ-
terea argumentorum copia colluſtrat.
Vasqueſii ingenuam confeſſionem, ac
magnum ſimul animum videas, quaſo,
humaniſſime Lector, cap. 3. diſp. 97. in
1. partem. Tournely de Grat. pag. edit.
Ven. 634. *Unum (ait) hic diligenter
obſervate de mera Scholæ quaſtione hic,
non de fide moveri quaſtione. Hoc
enim unum hic fides ſtatuit juſtis non
deeſſe gratiam, qua poſſibilia ipſis ſunt
Dei mandata. De ſolis juſtis loquitur
Conc. Trid. Seſſ. 6. cap. 11. & Cap. 13.
De ſolis etiam juſtis actum eſt in prima ex
quinque famoſis Janſenii propoſitionibus.*
Profert poſthac prædictam P. Antonini
Maſſoulié conteſtationem.

N n

II. Pro-

7.
Probatur.

II. Probatur: quis enim, nisi natura malevolus & maledicus tanquam fidei adversam traduxerit sententiam clarissimorum virorum, Lemosii, Bannesii, Ledesmae, Gonetii, Duacensis, ac Lovaniensis Academiae, Driedonis, Gregorii, Norisii, Abulensis, aliorumque multorum, quorum nomen nulla erroris tetigit, hac saltem in parte, suspicio; scripta autem praeclara studioforum manibus teruntur, habentur in pretio, laudibusque frequentissimis exornantur?

III. Unde poterunt evincere viri docti quaestionem, in qua versamur, spectare ad fidem? Non ex Scripturis, quoniam his probatur duntaxat, Deum quidem omnibus opem ferre, & gratiae lumen undequaque diffundere; sed non pauca occurrunt loca minitancia perverfis ablatum Dominum sepe vineae producenti labruscas, derelictum Babylonem, excacaturum subtractione luminis oculos improborum, nec solam misericordiam & pacem, sed iustitiam quoque indignationemque commemorant. Plura etiam fas est de exterioribus gratiis interpretari, nonnulla de vi & efficacia instituti remedii, multa de auxiliorum preparatione. Neque rem conficiunt traditione, eoquod hoc ipso responso Patrum pronunciata expediuntur; & pro negativa sententia contendunt Theologi inclyti stare Augustinum, Prosperum, Fulgentium, Gregorium Magnum, Thomam Aquinatem, D. Bernardum, aliorumque numerum maximum, auctoritatemque praecipuam. Atque id num verum sit, postmodum est inquirendum: ad hanc enim thesionem comprobendam sufficit. id sentire Catholicos plurimos, neque omnes repugnare adversarios. Sed nec suadere poterunt sententiam suam voluntate divina generali salvandi omnes. Enimvero voluntas ista antecedens est, quam enim appellant sequentem, non est in Deo nisi comparate ad genera singulorum, & quatenus nemo salvus fit nisi Deo adjuvante & volente. Ex voluntate autem antecedente in singulos actualis gratia non derivat, sive voluntatem illam dixeris signi, non beneplaciti: sive illam explicaveris comparate ad universum humanum genus, at non ad huius generis individua in certis circumstantiis constituta; sive ejus effectum dixeris institutionem ordinis, non consecutionem: quam postremam sententiam nos amplectimur, praecedentes duas complures alii tutantur. At ad voluntatem antecedentem uno ex his modis acceptam sat est, si remedia sint instituta, & auxilia parata. Quod etiam sufficere

ad generalem Redemptionem, cuius certissimum dogma ad sensa Patrum sacrorumque Conciliorum, non ad discrepantes opinionationes Scholasticorum exigendum est, demonstravi quarto capite in haeresim Jansenianam. Atque haec cum ita sint, verbis Prosperi Adversarios alloquimur:

Jam quia summam, ut potui, sententia vestra

Decursa est: dic unde probes, quod Gratia Christi

Nullum omnino hominem de cunctis qui generantur

Prætereant, cui non regnum vitae, quæ beatam

Impertire velit?

PROPOSITIO III. Non est necessaria ad imputationem peccati praesens & actualis divina gratia inspiratio.

Prob. I. Sufficit ad merendum vel demerendum libertas indifferentiae quoad exercitium, nec requiritur quoad specificationem, sive satis est, si adsit libera potestas agendi vel non agendi quod opere ipso exercetur. At haec libera potestas reperitur in iis etiam, qui sufficienti gratia sunt destituti. Igitur demereri possunt, & revera peccare. Minorem propositionem sequentibus momentis demonstro. Sit primum. Liberum habemus arbitrium ad malum sine gratia; non enim ad hoc vel ad illud privatum, noxium, ac prohibitum opus voluntas est naturaliter determinata, sed omne particulare bonum sive honestum sit, sive apparens semper amandum proponitur cum indifferentia iudicii, quoniam nisi bonum sit summum ac perfectissimum, & in se inspectum sine ulla specie & ænigmate, facile in eo deprehenditur ratio aliqua mali. Atqui peccando prosequitur voluntas bonum apparens, sine naturali determinatione & cum indifferentia iudicii. Igitur peccat libere. Præterea Jansenio objicienti Christum promeruisse absque libertate indifferentiae, quia peccare non poterat, optime respondetur, *Quod voluntas Christi licet sit determinata ad bonum, non tamen est determinata ad hoc vel illud bonum; & ideo pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium.* Est enim haec responsio D. Thomae 3. p. q. 18. art. 4. ad 3. Possumus ergo objicientibus hominem derelictum à gratia non peccare, quoniam est determinatus quoad specificationem ad malum, respondere, quod illius voluntas non est determinata ad hoc malum vel illud; ideoque peccat per liberum arbitrium unum aut alterum eligendo.

Rur-

8.
Ad imputationem peccati non est necessaria actualis gratia inspiratio.

Rurfus: Afferebat Calvinus peccare homines extincto licet arbitrio, cum peccet etiam Diabolus arbitrio carens. At hæreticum refellit doctissimus Bellarminus lib. v. de Grat. & lib. art. cap. 14. ad tertium his verbis: *Respondeo tam Angelos sanctos, quam malos demones respectu finis ultimi non habere liberum arbitrium à necessitate: tamen respectu mediorum liberum arbitrium etiam à necessitate habere, quia multa faciunt quæ possunt non facere, & e contra: & in huiusmodi demones vere peccare, & bonos angelos opus vere laudabile facere; quumvis nec pena, nec præmium essentiale crescere possit, cum utrique sint in termino, & omnia ipsorum opera ad exercitium damnationis, vel gloriæ sempiternæ pertineant.* Videte etiam Estium in lib. 2. Sent. dist. VII. §. 5. & dist. ultima lib. 4. D. Thomam 1. 2. q. 89. art. 4. Si ergo peccant in operibus deliberationis damnati ac demones, qui gratiam nequeunt habere, quanto magis mortales, qui illam habere possunt? Insuper Theologi clarissimi refellunt hoc argumento Janenianos obtinentes privationem gratiæ, ut dogma suum libertati contrarium propugnent: Etiam si nihil boni absque gratia possimus perficere, habemus tamen in faciendis malis optionem ac libertatem: Igitur ex privatione gratiæ non infertur peccandi necessitas. Et sane, me iudice, facilius hoc responso illorum ora obstruuntur, quam si respondeas gratiam adesse singulis; quoniam hoc postremum in controversia est, & Janeniana consecutio pleno Catholicorum ore damnata & explosa. Neque enim, nisi omnia me fallunt, minus ego exagitavi Janenistas eorumque tela contrivi concordissimis Scholasticorum decretis, quam alii præstiterint propriis ac singularibus, licet istorum disputationes longe superent meas eruditionis copia atque ornatu. Saltem ne ambitiose hæc videar effundere, protegit me stylus & eloquentia Petavii ita Janenistas vellicantis lib. IV. de Opif. sex dierum cap. IX. num. 3. *Mibi quidem profecto insulsum, & absurdum videtur, iis hominibus, qui alieni sunt à Christi gratia, liberum inesse voluntatis arbitrium ob id negare, quod vel boni nihil suscipere possunt, vel ejus saltem boni, quod natura superat captum: ex eoque colligere determinatam, & uni alicui sic alligatam, voluntatem, ut indifferentiam non habeat.* Quid enim? non saltem eo ipso habet ancipitem, indifferentemque motionem, quod vel in malis unum quidem optare potest à pluri-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

bus: vel cum istis naturalia bona, & honesta comparare? quod ad electionis, arbitriique suspensionem, hoc est libertatem sufficit. Igitur alieni etiam à gratia, cum habeant liberum malorum ipsorum delectum, & plures species, in quibus possunt vim & facultatem suam experiri, peccant plenissima libertate.

Confirmatur præterea thesis Patrum auctoritate, & primum Augustini. Ipse enim obicientibus Pelagianis excusatos se homines, qui nolunt recte vivere dicendo Gratiam, unde bene viveremus, non accepimus, nunquid responderet, non esse inexcusabiles, quia adest unicuique sufficiens auxilium? Nullibi responsionem istam invenies. Respondet in Epist. ad Sixtum, verbis Apostoli, *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?* Respondet de Corrept. & Grat. cap. 6. *Si nondum regenerati sunt, primam esse causam, cur oburgati quod sint inobedientes Deo sibi debeant displicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, & non est iniquitas apud Deum.* Si autem jam regeneratus & justificatus in malam vitam sua voluntate relabitur, certe iste non potest dicere, *Non accepi, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero amisit arbitrio.* Respondet lib. 1. Operis Imperf. n. 98. Deum ad peccata non cogere, eo quod homo & peccare & non peccare potest: sed alterum horum non facit, nisi adjutus à Deo. Respondet q. 50. in Deuteronomio. *Si adjutorium Dei desit, non ideo excusabile est hominis vitium: quoniam judicia Dei quamvis occulta, tamen iusta sunt.* Quæ omnia sine interitu libertatis humanæ accipienda esse, ostendimus capite tertio de H. Calviniana. Nequeunt autem verba Augustini intelligi de Gratia habituali, sed debent accipi de illa gratia, quæ ad conversionem, & observantiam divinorum præceptorum est necessaria, id est, de actuali; alioquin inepta esset ad objecta Pelagianorum, & Massiliensium querelas S. Patris responsio; ut animadvertit Van-roy de Oeconomia Grat. cap. 4. q. 4. & Lemos memorato Tractatu Panopliæ cap. XII. Similiter Prosper in Carm. de Ingratis cap. 32. ait:

Non autem recte, nec vere dicitur, illos

Qui sunt exortes divini muneris, & quos

Gratia neglexit, degentes mortis in umbra

Peccati non esse reos, quia recta gerendi

Non data sit virtus.

N n 2

Con-

Consentiunt Fulgentius de Veritate Prædest. cap. 20. libri 2. & S. Thomas pluribus in locis productis & vindicatis à Lemosio cap. 14. præ narratæ lucubrationis.

10.
Probatur se-
cundo.

Munitur insuper assertio nostra argumentatione sequenti. *Ut homo possit converti, non requiritur ut habeat gratiam sufficientem eo ipso tempore, quo posse dicitur, sed satis est, si habere illam & obtinere possit. Quomodo dicitur homo posse manducare panem, etiam cum panem non habet, neque etiam quicquam unde sibi panem comparet: ut etiam dicitur videre potest, qui non habet lucem, sed in tenebrorum carcerem injectus est, quamvis sine luce visurus sit nunquam.* Hæc est doctrina Lovaniensium in Justificat. cap. XII. Révera semper est in natura posse recipere gratiam, ideoque semper est in hac vita libertas in utramque partem flexibilis, in malum se ipsa, & in bonum adminiculis suffulta divinis. Atque hæc est potentia, ut dici consuevit, remota. Hinc Thomas Aquinas docet illud non esse impossibile, quod possumus cum auxilio divino, quoniam, ut Philosophus ait in 3. Ethicæ, *Quæ per Amicos possumus, aliquantulum per nos possumus.* Ita Angelicus Doctor 1. 2. q. 109. art. 4. & 2. 2. q. 156. art. 2. Neque dicas illusorie hoc dici, si auxilium quoque divinum nobis desit. Deest quippe nobis volentibus, & libere ponentibus impedimentum, cum simus etiam sine gratia liberi ad malum, quod optione nostra eligentes Domino vocanti & extendenti manus suas dorsa vertimus.

11.
Probatur
tertio.

Postremo, vel de infidelibus loquimur, vel de credentibus. Si de illis, aut negative infideles sunt, & non audierunt Evangelium, nec potuerunt audire, aut non sunt tales. Si sunt negative infideles, impossibile illis est credere in Christum, laborantque fidei Catholicæ ignorantia invincibili. Iis infidelitatem non imputari in peccatum, certissimum est; cum ignorantia invincibilis tollat libertatem, & excuset à culpa. Hujusmodi ergo infideles tenentur ad solam legem naturalem servandam, & ad bene moraliter operandum. Ad hoc vero opusne habent gratia, aut non habent? Si opus non habent; occurritur gratia, ut imputetur peccatum? Si gratia indigent: non ponant impedimentum aliquod libero judicio practico repugnantes inscriptæ naturaliter legi; atque gratia non deerit. Si in sunt positive: vocati sunt, & renuerunt: id perditionis ipsorum causa est. Denique si credunt; certe non possunt dicere, *Non accepimus.* Ut ergo sive

fidelis, sive infidelis in excusabilis sit, non requiritur actualis gratiæ participatio; sed sufficit si vel collata fuerit aliquando, vel causa cur non detur, ex ipso sit reperenda, habeatque in opere ad culpam imputabile libertatem indifferentiæ.

PROPOSITIO IV. Cuilibet fideli, nisi libere ponat obicem, adest gratia orationis, qua impetrare potest auxilium immediate sufficiens ad implenda mandata: hac tamen gratia destitutus est infidelis.

Probatur. Fidelis enim credit sibi mandata à Domino esse præscripta: novit scriptum in Evangelio, *Petite & dabitur vobis:* & nisi superbe de se præsumat, propriam infirmitatem agnoscit, & retrahentem à bono concupiscentiam experitur. Atqui si credit, nec superbe præsumit, habet gratiam sufficientem ad orandum. Ut enim Augustinus scribit de Grat. & lib. arbitrio cap. 16. *Ipsa est fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat.* Et Epistola ad Asselicum, *Utilitas legis est, ut homines de sua infirmitate convincat, & gratiæ medicinam, quæ in Christo est, implorare compellat.* Igitur, nisi fidelis præsumptionis obicem ponat, gratiam habet orandi, eaque nisi in poenam liberæ elationis non caret. Hinc S. Pater de Nat. & Gratia cap. 44. ait: *Deus impossibilia non jubet: sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis.* Quæ verba Tridentinis decretis sunt consecrata. Et eodem lib. de Natura & Gratia cap. 15. *Qui voluerit, & non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret, ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata.*

Ex quibus colligitur 1. non habere infideles gratiam ad orandum, eoquod non credant sibi à Deo mandata proponi, imo neque Deum esse legislatorem cognoscant: unde Paulus ad Rom. x. ait: *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* Colligitur 2. fideles non semper habere potentiam proximam ad orandum; quoniam non semper propriam imbecillitatem animadvertunt, & ista implicati superbia, ad gratiam non convertuntur juvantem: inquit Augustinus contra duas Epist. Pelagianorum lib. 3. cap. 7. Vide quæ scripsimus contra primam Propositionem Jansenianam.

PROPOSITIO V. Nullus absque gratia per se efficaci habet potentiam orandi conjunctam cum actu.

Probatur 1. ex nuper dictis: Quisquis enim implicatur superbia, nec vincit legem sitam in membris suis, & repugnantem legi mentis suæ, ponit obicem orationi

12.
Gratia orationis adest cuilibet fideli, non infideli.

13.
Aliqua ex dictis colliguntur.

14.
Nullus absque gratia per se efficaci habet potentiam orandi conjunctam cum actu.

tioni faciendæ, nec est in potentia proxima ad orandum, ut erudite demonstrat Norisius in Calumnia sublata cap. 3. §. 2. Atqui sine adjutorio quo, sive gratia per se efficaci non possumus præsumptionem vitare, & carnem reprimere concupiscentem adversus spiritum, scribente Augustino de Corrept. & Grat. cap. xi. quod in tali certamine laborantes dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam possunt; & cap. proximo: In infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat. Igitur sine gratia per se efficaci sedante rixam carnis & spiritus, & comprimente superbix tumorem, hebescit vis orationis & languet.

15.
Probatur.

Deinde aut nihil probant argumentationes Augustinensium ac Thomistarum pro necessitate gratiæ efficaciæ productæ de H. P. c. ix. aut probant gratiam per se efficacem necessariam pariter esse ad orandum. Enimvero Scripturis eo loco productis æquiparantur istæ: Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, ad Rom. viii. 26. & Misit Deus Spiritum filii sui in corda vestra clamantem, Abba, Pater, ad Galatas iv. 6. Nam ut Augustinus inquit in Epistola ad Sixtum, Interpellat, quia interpellare nos facit, nobisque interpellandi, & gementi inspirat affectum. Et infra: Non hic ait, In quo clamamus; sed ipsum Spiritum sanctum clamantem dicere maluit, quo efficitur, ut clamemus. Ecclesia pariter orat: Fac ea, quæ tibi sunt placita postulare: Aperi Domine os meum ad benedicendum nomen sanctum tuum: Cuncta nostra oratio & operatio à te semper incipiat, & per te cepta finiatur, &c. Quibus non solum petimus potestatem orandi, sed etiam affectum, actum, initium, exercitium, & complementum. Patres quoque eodem prorsus modo de oratione loquuntur, ac de operibus reliquis. Et Augustinus quidem laudata ad Sixtum Epistola etiam de oratione ait: Adjutorium igitur Spiritus sancti sic expressum est, ut ipse facere diceretur, quod ut facere mus facit. Probat enim eo loco ipsam orationem inter gratiæ munera reperiri, explanatque verba Pauli superius ex Epistola ad Romanos producta. De Corrept. & Grat. cap. i. demonstrat, neminem confugere ad gratiam, nisi cum à Domino gressus hominis diriguntur. Atque libro 11. de peccat. meritis cap. 19. docet necessariam esse ad orandum

certam scientiam, & victtricem delectationem, causam afferens, quod præcedit in voluntate hominis appetitus quidam propriæ potestatis, ut fiat inobediens per superbiam: quod vitium nisi adjuvante gratia superetur, nemo ad justiciam convertitur. Fulgentius in lib. 2. de Verit. Prædest. cap. 4. Admonemur (inquit) ut à quo nobis datur præceptum, ab ipso petamus auxilium: quod tamen non possumus petere, nisi Deus in nobis operetur & velle. Habet consimilia Prosper capite contra Collatorem tertio ac vicesimo.

Si præterea orare possimus absque gratia efficaci potentia ab omni impedimento expedita, non absurdum erit asserere quod unum distinguit ab altero oratio sua: quod præparatio uberiorum auxiliorum non est ex prædestinatione inscrutabili, sed ex præscientia orationis: quod efficax gratia reprobis non denegatur occulto judicio; sed quia non orant. Quæ si affirmantur, corrumpit systema Augustiniana doctrinæ, & frustra adversus Molinistas pugnamus. Cum itaque systema illud concuti nequeat: gratia per se efficax necessaria est ad orandum: quamquam voluntas, quæ est adhuc parva comparate ad observantiam præceptorum, potest esse valida & robusta respectu orationis: obex enim, ne quis oret, est superbia arbitrii, per quam non convertimur ad gratiam juvantem; quo obice ablato alia restant superanda obstacula, per quæ ab observantia legis retrahimur. Idcirco aiebat S. Pater, Qui voluerit, & non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret, &c.

16.
Ac deducitur uberius.

PROPOSITIO VI. Est probabilior sententia auxilia, quæ omnibus divina munificentia paravit, quibusdam aliquando deesse ob impedimenta, quæ objicit humanum demeritum.

17.
Gratia deest quibusdam ob impedimenta, quæ ponit humanum demeritum.

Probatur. Quamquam misericordissimus Deus ex massa perditionis tum puerulos in sinu immundissimarum fæminarum procreatos, cum infideles inter barbaros enutritos, ac homines iniquissimos ac scelestissimos, ut ostendat divitiarum misericordiæ suæ, non solum perducatur ad baptismum, alliciat ad fidem, moveaturque ad respicientiam, verum etiam quos vasa honoris elegit, faciat perseverantes, & coronet in misericordia & miserationibus; sunt tamen ex his nonnulli, quibus ad ostensionem justitiæ nec ampliora beneficia largitur, nec reuocantes illos vocat, nec trahit pervicaces,

N a 3

sed

sed occulto, at iusto iudicio deferit auxilia etiam communia subtrahendo. Hi autem sufficientem gratiam non habent. Ergo, &c. Majorem probo generalibus primum argumentis. Nam gratia sufficiens donum est, nec ulla foret in Deo iniquitas si Deus illam singulis denegaret; alioquin non foret gratia, sed debitum. *Dando enim* (inquit Augustinus de Dono Perf. cap. 12.) *quibusdam quod non meretur, profecto gratuitam, & per hoc veram suam gratiam esse voluit. Non omnibus dando, quid omnes mererentur ostendit.* Et D. Thomas 1. 2. q. 106. art. 3. ad 1. *Dicendum quod humanum genus propter peccatum primi parentis meruit privari auxilio gratiae, & ideo quibuscumque non datur, hoc est ex iustitia, quibuscumque autem datur, hoc est ex gratia.* Et licet Augustinus de perseverantia loquatur, Thomas vero de nova lege; tenet Doctorum sanctorum argumentatio de gratia quoque sufficiente: propterea quod etiam ista donum gratuitum est, & post peccatum primi hominis indebitum beneficium. Sunt quidem aliqui huic argumento reponentes, debitam duntaxat esse gratiam sufficientem supposito legis praecepto, ut imputetur ad culpam transgressio illius. At satis de hac re dictum supra in tertia positione. Occurrit autem mihi satis opportune praecleara ratio Norisii cap. 3. Vind. §. VI. videlicet, quod peccatum Adæ non exemit homines ab observantia legis naturæ perinde obligantis peccante Adamo, vel non peccante, & tamen ipse omne jus ad gratiam admisit. Præterea S. Pater de Corrupt. & Grat. cap. XI. ait: *Nunc autem, quibus deest tale adjutorium, jam pena peccati est; quibus autem datur, secundum gratiam datur.* Deest ergo nunc nonnullis adjutorium sine quo. De tali enim adjutorio loqui Augustinum, non autem de efficaci, nec de sola gratia habituali, puto esse manifestissimum. Nam primo homini efficax gratia collata nequaquam fuit, sed accepit bonam voluntatem & gratiam sanctificantem, simul cum adjutorio, sine quo permanere in accepta iustitia non posset: quod proinde adjutorium est gratia actualis, cum sit superaddita habituali, & sufficiens tantummodo, cum sit contradistincta ab adjutorio quo, donante etiam perseverantiam. Et proculdubio de Gratia actuali necessaria infidelibus ut credere possunt, & impiis, ut convertantur, disputat S. Doctor adversus Adrumetinos. Gratia ergo sufficiens non datur juxta Augulti-

num unicuique. Sed progrediendum jam est ad particularia thesim articulatim probando.

DE PARVULIS.

Puerulis vita fundis in utero matrum denegari adjutorium sufficiens inde evincitur, quod cum nondum sint capaces perceptionis & voluntatis, nulla gratia in iis locum habet, nisi exterior, idest, ministratio baptismatis. Atqui hujusmodi pueris baptismus non ministratur. Ergo nulla his gratia actualis confertur.

18.
Quomodo
hoc intelli-
gendum in
parvulis.

Tam plano argumento responderi solet Deum velle iis infantibus applicari Sacramentum regenerationis, non quidem voluntate consequente, sed antecedente, qua profecto vult illorum salutem. Cur autem non applicetur re ipsa, non voluntas Dei est, sed vel culpa parentum, vel series causarum secundarum imitaturam mortem inferentium. At nihil movet me communis ista responsio. Primo quia ad voluntatem antecedentem spectat Sacramenti institutio, & preparatio remedii; ad voluntatem sequentem sacramenti ministratio, & remedii applicatio: ideoque concedendum est tantummodo pro iis parvulis medicinam peccati paratam & institutam; quod extra omnem controversiam positum est. Deinde causa, cur iis puerulis, non conferatur sacramentalis ablutio, non est semper culpa parentum. Aliquando (inquit Augustinus Epist. 107. ad Vitalem) *cupientibus, festinantibusque parentibus, ministris quoque volentibus ac paratis, Deo nolente (baptisma) non datur, cum repente antequam detur expiret, pro quo ut acciperet currebatur.* Unde manifestum est eos, qui huic resistunt tam perspicua veritati, non intelligere omnino qua locutione sit dictum, quod omnes homines vult Deus salvos fieri, cum tam multi salvi non fiant, non quia ipsi, sed quia Deus non vult, quod sine ulla caligine manifestatur in parvulis. Et de Dono Persev. cap. 12. *Plerumque festinantibus parentibus, & paratis ministris ut baptismus parvulo datur, Deo tamen nolente non datur, qui eum parvulum in hac vita non tenuit, ut daretur.* Quid etiam, quod aliquando parvulis infidelium filiis potuit ne irent in perditionem, & filiis fidelium non potuit baptismate subveniri? Accipe & hæc verba ex libro contra Julianum VI. cap. 14. *Deus aliquando adoptat in filium, quem format in utero*

ritero immundissima femina; & aliquando non vult esse suum filium, quem format in utero filia sua. Igitur his parvulis denegatur gratia baptismatis ob originale peccatum, non ob præscentiam futurorum operum perperam jactatam à Pelagianis, non ob illorum voluntatem quam non habent contrariam, non ob culpam parentum volentium ac festinantium, quemadmodum cum Augustino commonstrat rerum experientia.

19.
Responsio
adversario-
rum decla-
ratur.

Quod vero dicunt, non teneri Deum generalem Provisorem ad perturbandum ordinem causarum secundarum, unde inferitur mors peracerba; id quidem verissimum est. Sed meminisse oportet, mortem peccato primi hominis in orbem terrarum fuisse inductam. Prævaricatio ergo primi hominis, quemadmodum immatura mortis, ita non applicationis baptismatis, causa est. Neque enim factum cogitur Deus illis infantibus subvenire, illis autem non subvenire, cum sit utrisque causa communis: aut res humana in parvulis non divina providentia, sed fortuitis agi casibus opinabimur, cum rationales vel damnanda, vel liberanda sint animæ; quandoquidem nec passer cecidit in terram sine voluntate patris nostri, qui in celis est. Ita Augustinus citato cap. XII. de Dono Perseverantiæ. Atque his lucem afferunt quæ diximus Capite præcedenti: ubi ostendimus iusto iudicio Dei privari infantes istos Sacramento regenerationis propter peccatum, quod generatione traxerunt.

DE INFIDELIBUS.

20.
An infideles
habeant gra-
tiam suffi-
cientem.

Quibusdam infidelibus non conferri actu gratiam sufficientem ut credant, haud obscure demonstratur ex Scripturis. Gratia enim fidei prædicationi comes esse solet, scribente Apostolo ad Rom. x. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* Interdum tamen inspirari fidem divinitus absque exteriori prædicatione, fatemur: sed beneficium hoc est extra communem ordinem, neque est temere supponendum in singulis. Ergo quibus denegatur externa prædicatione, etiam gratia necessaria ad credendum communiter subtrahitur. At prædicationem non extendi ad universos singularem, ostendit cap. xvi. Act. Apost. ubi vers. 6. & 7. legimus Apostolos aliquando prohibitos à Spiritu sancto, ne loquerentur verbum Dei in Asia, & cum tentarent ire in Bithyniam, non permisisse Spiritum Jesu. Igitur antequam in ea provincia Evangelium prædicaretur, perierunt permulti absque ulla fidei su-

pernæ collustratione. Successivis quoque temporibus post Apostolos innumeras reperiri Gentes, quibus nondum prædicatum est Evangelium, colligitur ex Augustino de Nat. & Grat. cap. ix. Epistola lxxx. ad Hefychium, & ex Prospero Carm. de Ingr. cit. 2. prop. & lib. Sent. sent. 4. & Resp. 4. ad capit. Gallorum. Patefacient & illustrabunt vim hujus argumenti quæ scribunt in Epistola Synodica PP. in Sardinia Exules, & Augustinus de Dono Persév. cap. 19.

Probatur insuper ipsorum Sanctorum testimonio. Horum primus, id est, Augustinus eodem libro de Dono Persév. cap. 9. ait: *Ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iste ita vocetur ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt judicia Dei.* Apertissime distincto orationis membro docet hic Sanctus Doctor negari aliquibus non solum vocationem efficacem & congruam, sed etiam inefficacem, atque sufficientem. Quid enim sibi vult distinctiva illa locutio, *Aut non vocetur, aut non ita vocetur?* Deinde: Gratia sufficiens ad credendum nequit aliud esse, quam sancta de amplectenda fide cogitatio & affectio, quam Augustinus contra Semipelagianos disputans appellat fidem inchoatam. Et hanc pariter non omnibus dari S. Doctor affirmat cap. ix. de Prædest. SS. *Fides, inquit, & inchoata & perfectum donum Dei est: & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris literis repugnare.* Sunt ergo aliqui sine gratia sufficiente ad credendum. S. Prosper laudata sent. 4. habet: *Qui dicit quod non omnes vocentur ad Gratiam, si de iis loquitur quibus Christus annuntiatus non est, reprehendi non debet, quia scimus quidem in omnes fines terræ Evangelium destinatum, sed non putamus jam omnibus terræ finibus prædicatum; nec possumus dicere, quod ibi sit gratiæ vocatio, ubi Matris Ecclesiæ adhuc nulla est regeneratio.* Accedit testimonium S. Thomæ scribentis 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. *Dicendum, quod si in potestate hominis dicatur aliquid excluso auxilio gratiæ, sic ad multa tenetur homo, ad quæ non potest sine gratia reparante, sicut ad diligendum Deum & proximum: & similiter ad credendum articulos fidei: sed tamen hoc potest cum auxilio Gratiae; quod quidem auxilium quibuscunque divinitus datur, misericorditer datur, quibus autem non datur ex iustitia non datur in penam præcedentis peccati, saltem*

21.
Probatur
authoritate
PP.

tem originalis, ut Augustinus dicit in lib. de Cordeptione & gratia. Ergo per Divum Thomam non datur omnibus sufficiens adiutorium, ut credant.

22.
Ac rationibus.

Accedunt rationes Theologicæ. Prima: quia fides est justificationis initium, ut definit Tridentinum Sess. 6. cap. 8. Quibus ergo deest Fides, deest gratia. Nec valet, si respondeas, præter fidem explicitam in Christum, quæ est radix justificationis, & dispositio proximior, dari fidem aliquam inchoatam, qualem habuit Cornelius: nam & hæc fides quibusdam non datur, inquit Augustinus. Præterea: Infidelitas pure *negativa* peccatum non est, ut fatentur omnes contra articulum Baji sexagesimum quintum. Si autem omnes infideles haberent gratiam, ut crederent, possent superare ignorantiam, nec forent infideles *negative*: aut econtra, si superare ignorantiam possent, infidelitas *negativa* peccatum esset. De quo argumento legendus omnino est sapientissimus Thomas Lemos præfato loco cap. xii. Tandem: Cum infideles sint filii iræ, filii vindictæ, eccur Deus his omnibus gratiarum suarum munera nequit denegare? An quia Deum cognoscere possunt, & legem naturæ quantum ad officia virtutum implere? Nulla naturalis actio habet supernaturalium Donorum meritum condignum, aut congruum. Quia viget in illis lex, urgetque præceptum? At jam Charybdis istam prætervecta est disputatio. Num hoc postulat lex æquitatis? De gratia, non de pensione differitur.

23.
Responsio adversariorum declaratur.

His occurrunt vulgari responsione, destitutos esse infideles sufficienti gratia ad immediate credendum, non vero remota, & quæ immediate sufficiat ad diligendum Deum, & bonum aliquod faciendum, per quod possint sese ad fidem obtinendam disponere: ideoque posse infideles omnes, quibus nunquam annuntiatus est Christus, habere fidem quantum ad actum remotum, & mediatum, licet non possint quantum ad immediatum & proximum. Si auxilium remote sufficiens hi constituerent in collustrationibus nonnullis cito evolutibus, & leviter excitantibus voluntatem, interdum unicuique à Deo inspiratis, sive in ipsa præsentia Dei, qui multimodis per creaturam sibi servientem vocat aversum, docet credentem, adjuvat conantem: quale adiutorium admittit Norisius in Vindiciis, cap. 3. §. 6. singulis hanc gratiam dari concederem. Certissime enim persuasum mihi est, divi-

nam misericordiam nemini defuturam, si nemo negligeret credere quod ignorat.

Verum quia contendunt adesse singulis infidelibus gratiam proxime sufficientem ad actum mediatum, sive disponentem ad fidem, & adesse singulis momentis, præsertim dum urget legis præceptum, non videtur vulgaris illa responsio admittenda. Primo quia de gratia remota ad credendum, sive de primo fidei initio disputat Augustinus adversus Semipelagianos, ubi ait donum Dei esse, & quibusdam dari, quibusdam non dari. Deinde quia de Corrupt. & grat. à cap. 6. ad xi. solvens objectionem, quod nullus esset corrigendus, nunquam eo confugit, ut responderet, præsto esse unicuique gratiam sufficientem ad servandam legem naturæ, quam gratiam si non pessundarent infideles, adesset & donum Christianæ fidei: sed mittens responsum istud, ait in infidelibus causam, cur sint objurgandi, esse, quia fecit Deus hominem rectum, & gratiam negat ob pravitatem primi peccati. Adit adiutorium *sine quo* omnibus in hoc statu non dari; & alia plura, quæ produximus supra. Sunt ergo per Augustinum aliqui destituti omni gratia proxime sufficienti ad quaecunque opus bonum sive fide patratum, sive ad fidem disponens. Ulterius S. Thomas, uti observant Lemosius, & Gonzales, productis verbis ex 2. 2. q. 2. art. 5. affirmat in poenam præcedentis peccati salutem originalis aliquibus denegari gratiam, & ad credendum, & ad diligendum Deum & proximum, id est ad actum fidei tam immediatum, quam mediatum; & loquitur apertissime de Gratia, non efficaci, sed sufficiente, per quam dicitur aut fides, aut amor esse *in hominis potestate*. Illustriora sunt, quæ habet in 3. contra Gentes cap. 159. & 160. quæ legenda sunt cum animadversionibus P. Lemos Cap. 14. n. 202. Prolixa enim sunt, ac piget referre omnia ad amussim. Perspicua etiam sunt verba superius allata ex 1. 2. q. 106. art. 3. Denique si in potestate hominis est aut dilectio Dei, aut temperantia, aut alia virtus, per quam disponatur ad fidem; nulla erit mysteriorum fidei ignorantia invincibilis; quoniam si poneret medium illud remotum, daretur proximum; ideoque non datur, ex illatione sententiæ oppositæ, illius culpâ liberâ, & voluntariâ.

DE

DE OB DURATIS.

24.
An obdurati
habeant gra-
tiam suffi-
cientem.

Aliquibus in scelera damnabili obstina-
tione ruentibus subtrahi aliquando suffi-
cientis gratiae auxilium, videtur confor-
me Scripturis, Patribus, & rationi.
Nam Dominus per Esaïam cap. v. v. 5
& 6. ait: *Et nunc ostendam vobis, quid
ego faciam vineae meae: auferam sepem
ejus & erit in direptionem, diruam ma-
ceriam ejus & erit in conculcationem.
Et ponam eam desertam: non putabitur,
& non fodietur, & ascendent vepres &
spinae; & nubibus mandabo ne pluant
super eam imbrem.* Haec non tantum
de populo Israël, quantum de anima
multiplicante peccata exponunt Ecclesiae
Patres. Est ergo aliqua anima prava-
ricatrix à Deo derelicta & deserta in
conculcationem & direptionem. Repe-
tit Dominus per Jeremiam LI. 9. *Cura-
vimus Babylonem & non est sanata, de-
relinquamus eam.* Quae verba interpre-
tatur Hieronymus Comment. in hunc
locum de subtractione auxiliorum suffi-
cientium, proferens exemplum medici,
qui videns infirmitatem resistentem re-
mediis adhibitis aegroto nulla alia medi-
camenta ministrat. Item de Judaeis Joan-
nis 12. v. 40. repetuntur verba Isaïae:
*Excavavit oculos eorum, & induravit
cor eorum: ut non videant oculis, & non
intelligant corde.* In quem locum ait S.
Pater Tract. 53. *Sic enim excavat, sic
obdurat Deus deferendo, & non adjuvan-
do, quod occulto judicio facere potest, ini-
quo non potest.* Apostolus etiam ad Rom.
1. 24. ait traditos impios à Deo in de-
sideria cordis eorum, deferendo eos,
& subtrahendo lucem sapientiae, ut di-
ximus de H. Calviniana cap. v. Haec ex
Scripturis.

25.
Probatur
amplius ex
Patribus.

S. P. Augustinus his verbis describit
obcæcati miserimam conditionem de
Nat. & Grat. cap. 22. *Nec cogitat prae-
varicatorem legis quam digne lux deserat
veritatis. Quia desertus utique fit cæcus,
& plus necesse est offendat, & cadendo
vexetur, vexatusque non surgat, ut ideo
tantum audiat vocem legis, quò admo-
netur implorare gratiam Salvatoris.*
Paucis interpositis: *Utique ista obscura-
tio vindicta & poena jam fuit: & tamen
per hanc poenam id est per cordis cecita-
tem, quae fit deserente luce sapientiae, in
plura & gravia peccata collapsi sunt.* Et
de Perf. Justitiae cap. 19. obcæcatum ap-
pellat desertum omni lumine veritatis.
Porro qui tantum audit vocem legis,
& interiori inspiratione dilectionis peni-
tus destitutus est, nullam habet gratiam

R. P. Berti Theol. Tom. III.

sufficientem, quae proprie ac vere sit talis.
Deinde animadvertens S. Pater
obviam quorundam objectionem, non
peccaturos excæcatos, si gratia sint de-
stituti, occurrit, ut diximus supra Prop.
3. dicens justissime corripit, quoniam in
malam vitam sunt propria voluntate re-
lapsi, & acceptam gratiam amiserunt
suo libero in malum arbitrio. Atque de
perf. Justitiae cap. 6. *Peccatum (inquit)
est, cum vel non est charitas, quae esse
debet: vel minor est, quam debet; sive
hoc voluntate vitari possit, sive non pos-
sit: quia si potest, praesens voluntas hoc
facit. Si autem non potest, praeterita
voluntas hoc fecit. Et tamen vitari po-
test, non quando voluntas superba lauda-
tur, sed quando humilis adjuvatur.* Si-
militer habet Prosper ad sextum Objectum
Gallorum: *Priusquam à dominatione dia-
boli per Gratiam Dei ipsius liberetur,
in illo profundo jacet, in quod se sua li-
bertate demersit, amans interim languo-
res suos, & pro sanitate habens quod
agrotare se nescit, donec prima hac me-
dela conferatur aegroto, ut incipiat nos-
se quod langueat, & possit opem medici
desiderare qua surgat.* Vides adeo im-
pium aliquando demergi, ut infirmita-
tem suam nec videat, nec velit sanari,
destitutum proinde omni sancta dilectio-
ne & cognitione, & peccare tamen,
quia libere se merit in pelagus iniquita-
tum? Et S. Thomas lib. 3. contra Gen-
tes cap. 160. disputans de auxilio, non
efficaci, non congruo, non proximae
sufficienti, sed de illo, *sine quo nullus
habere potest ea, quae sunt necessaria ad
tendendum in ultimum finem, haec de ob-
stinatis habet: Quamquam autem illi, qui
in peccato sunt, vitare non possint per
propriam potestatem, quin impedimen-
tum gratiae praesent vel ponant, nisi au-
xilium gratiae praeveniantur; nihilominus
tamen hoc eis imputatur, quia hic defe-
ctus ex culpa praecedenti in eis relinqui-
tur.* Licet ergo possit quilibet prava-
ricator converti potentia remota, quate-
nus potest recipere beneficia gratiarum
omnibus praeparata: licet possit plura le-
gis praecepta implere quantum ad sub-
stantiam operis & officia virtutum, &
minora impedimenta objicere gratiae vo-
canti: licet peccata mala sua voluntate,
& libero arbitrio ad malum istud, aut
illud nunquam naturaliter determinato;
attamen potest in poenam peccati deferri
à Deo, ut nullo excitetur stimulo con-
versionis, unde quaque noxiarum cupi-
ditatum repagulis praepeditus. Atque
haec ex Patribus.

Q 9

Ad

26.
Et rationi-
bus.

Ad ratiocinationes quod attinet; si gratiam constituas in misericordia Dei substantialiter ubique presentis, & adjuvantis non repugnantes; habent hanc profecto obsecrati. Si illam constituas in qualitate transeunte nobis incomperata, insanus ero, si quod ignoro, aut propugnare ausim, aut refellere. At si concedis gratiam actualem esse mentis illustrationem, aut inspirationem charitatis, aut utrumque; nunquam persuadere mihi poteris, scelestissimum quempiam omni momento, etiam cum instat præceptum, cogitatione, aut delectatione sancta quomodolibet excitari. Fallos enim, aut impudentissima mulier captans meretricios quæstus, amplexusque impudicos, avarus restrictus & furax, qui aliorum fortunas quotidie vorat, tabescens invidia, veteri similitudine, & ulciscendi cupidine, alique hujus generis homines traditi in desideria cordis eorum, & evanescentes in cogitationibus suis non habent continuo piam aliquam cogitationem, & voluntatem. Nam, ut Bellarminus scribit lib. 2. de de Grat. & lib. arb. cap. 6. *Cum vocatio, pulsus, tractus, excitatio illa Dei sit actio nostra, quamvis non libera, nempe bona cogitatio, bonumque desiderium repente ac divinitus immissum, quomodo fieri potest, ut non sentiat in nobis, si sit non solum in nobis, sed etiam à nobis?* Constat igitur experientia gratiam obduratis non semper adesse, eo saltem momento quo peccant, & vocationem Dei non percipiunt. Legito D. Bernardum serm. 81. in Cantica.

27.
Si alicui de-
est gratia, ea
deest ex cul-
pa hominis.

PROPOSITIO VII. Quisquis non adjuvatur à Deo per gratiæ subministratorem, queri debet de prava sua voluntate, non de ipso Deo beneficentissimo gratiarum suarum largiore.

Probat I. Quia Deus quantum est ex se gratiam largitur omnibus, ut vidimus Thesi prima. II. S. P. Augustinus de Peccat. meritis lib. 2. cap. 17. ait: *Nolunt homines facere quod justum est, sive quia latet an justum sit, sive quia non delectat. Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates; quæ ut non adjuventur in ipsis itidem causa est, non in Deo.* III. S. Thomas, ut nuper diximus, in tertio contra Gentes, ait homines per propriam voluntatem gratiæ ponere impedimentum: & 1. 2. q. 112. art. 3. ad 2. *Defectus gratiæ prima causa est ex nobis, sed collationis gratiæ prima causa est ex Deo, secundum illud Osee 13. Perditio tua Israël, tantummodo ex me auxilium tuum.*

IV. Cum inclinatio rationalis appetitus ob corruptionem sequatur bonum privatum, licet indifferenter & libere, dum ad illud convertitur, retrahit mentem ab incommutabili veritate, & animum flectit ad voluptates noxias, ut quæstionibus præcedentibus demonstravi: atque ita obsecratur deferente luce sapientiæ ob pravam inclinationem, cui libere obtemperat.

Nec te moveat, quod hanc pravam inclinationem refrenare, & gratiæ impedimenta non ponere nemo possit sine gratia. Hæc est objectio Pelagianorum, quam Augustinus solvit lib. 1. ad Bonifacium cap. 2. scribens: *Liberum arbitrium usque adeo in peccatore non perit, ut per illud peccent maxime omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet. Unde & Apostolus, cum essetis, inquit, servi peccati, liberi fuistis justitiæ. Ecce ostenduntur etiam peccato minime potuisse nisi alia libertate servire. Liberi ergo à justitiâ non sunt, nisi arbitrio voluntatis; liberi autem à peccato non fiunt nisi gratia Salvatoris.* Igitur sine gratia habetur liberum arbitrium sufficiens ad peccandum, & ad ponendum impedimentum ipsi gratiæ, licet sine gratia non sit liberum arbitrium sufficiens ad vitandum hoc impedimentum, & ad faciendam justitiâ. Et ratio est, quia homo alienus à gratia habet circa actus singulos peccati liberam, & indifferentem optionem, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 8. ad 1. & demonstratum est Thesi 3. Hac methodo his pertractatis, constat omne opus Omnipotentis esse aut justitiâ, aut pietatem, & utrumque bonum in terras descendere, deferri & damnari elatos, & humiles augeri donis, quemadmodum agebat Prosper in Epigrammate. Constat præterea Majores nostros non immanem ac ferream, sed æquissimam, & ad coercendos impios aptissimam tradidisse doctrinam: quamquam pia est etiam, probabilis, & Catholica sententia contraria plurimorum Doctorum suffragio probata.

OBJECTIONES REFERUNTUR ET REFUTANTUR.

Momenta illorum Doctorum ex dictis eliduntur facillime: at ne quid prætermittamus ad Tironum rudimentum & commodum, ea nunc subjicimus diluenda. Aliqua depromunt ex Scripturis, nonnulla ex definitionibus Ecclesiæ, quædam ex Patribus, alia ex Theologicis

28.
Objectio Pelagianorum
refutatur.

29.
Objectio à
Scriptura.

gicis argumentis. Hauriunt ex priori fonte sequentia. Legimus Deum optimum maximum omnes hortari, ut ad illum convertantur, uti Ezech. 33. v. 11. clamitare in capite turbarum, & in foribus portarum urbis proferre verba sua, ut Prov. 1. v. 20. stare ad ostium, & pulsare, ut Apocalypseo tertio, v. 20. Rursus Deum velle omnes homines salvos fieri, ad Timoth. 1. cap. 2. v. 4. nolle aliquos perire 2. Petri 3. v. 9. pro omnibus filium suum tradidisse 2. ad Corinth. 5. v. 14. Rursus illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum, apud Joann. 1. v. 9. neminem se abscondere à calore ejus in Psalmo 18. v. 7. Præterea conqueritur per Esaiam 5. v. 4. Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ? Et Matth. 23. Quoties volui congregare filios tuos? At si non daret singulis vires sufficientes, quo jure assereret se velle conversionem peccatorum? quid clamitaret, & pulset ad ostium? quomodo illuminaret omnem hominem, & calorem suum undequaque diffunderet? quomodo vineæ omnem culturam adhibuisset? Cunctis ergo & singulis gratiarum sufficientium dona largitur.

30.
Solvitur.

Generalis responsio est principio Deum quantum in se est gratiam singulis paravisse, illam exhibere universis, conferre etiam volentibus & petentibus; & reluctantiam, tenebras, cæcitatem pendere ab humanæ voluntatis arbitrio. Deinde vocare omnes per lumen rationis, quo duce omnes percipiunt Dei existentiam, & naturalem legem honestatis ac veritatis, ita, ut sint inexcusabiles, si Deum non glorificent, turpesque voluptates sectentur: nam si præcedit lumen rationis, libera optio malorum, & electionis potestas; habetur plenissima libertas ad malum, licet ad bonum necessaria sit gratia. Insuper etiam speciale adiutorium elargiri omnibus, secundum distributionem quam vocant accomodam. Hæc responsio ex ipsis Scripturis inferitur. Vidimus enim supra quibusdam non prædicari Evangelium Spiritu sancto prohibente, derelinqui Babylonem, auferri sepem vineæ & dirui maceriam, ambulare complures in tenebris, & umbra mortis, excæcari oculos impiorum, ne videant. Est etiam familiare divinis eloquiis, ut omnes nonnunquam dicant, nec tamen singulos velint intelligi; ut probat in lib. de Incarnat. & Gratia Fulgentius ex consimilibus Scripturæ locis, In novissimis diebus effundam Spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri: R. P. Berti Theol. Tom. III.

Omnes gentes, quascunque fecisti, venient, & adorabunt coram te, Domine: Concluserit Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur, &c. Quis enim dixerit singulos homines prophetasse, singulos venisse ad fidem, singulos consecutos fuisse misericordiam? Vult ergo Deus omnium conversionem, clamat, pulsat, illuminat, vineæ culturam adhibet, si consideras universitatem humani generis, institutionem, ac præparationem gratiarum; si autem homines singulos in individuo, largitate & distributione inæquali, adeo ut illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; illum isto, istum illo modo secundum æquitatis secretæ rationem, & excellentiam suæ potestatis, ut Augustinus docet lib. 2. de Peccat. mer. cap. 5.

Est præterea quid ad omnia singillatim possimus respondere. Nam Ezechielis xxxiiii. domui Israël scelera obijciuntur, nec dominus Judæos per se, sed per Prophetam alloquitur: Tu ergo, fili hominis, dic ad Domum Israël: ideoque & de solis credentibus, & de solis gratiis exterioribus textus ille concludit. Nam per gratiam internam loquitur Deus illapsu, & subministratione Spiritus sui, nec objurgat & invitat tantummodo, sed etiam inspirat suavitatem ac dilectionem. In Proverbiorum 1. ad Judæos pariter dirigitur oratio, & in mundi Opificio, in promulgatione Legis, & in Prophetarum oraculis sapientia Dei commendatur. In tertio Apocalypsis non dicitur Deus pulsare ad ostium singulorum, nec semper: & satis superque verbis Bellarmini nuper productis exploditur hæc objectio. Attamen si omnium, excepto nemine, velis corda interiori gratia pulsari, necesse non est, ut id fiat singulis momentis vel horis, nec etiam urgente præcepto, sed certis temporibus ad Creatoris beneplacitum. Adde ibi orationem institui de prædilectis, & ovibus, quarum Christus est Pastor, ut constat versu præcedenti, & expressione verborum. De voluntate salvandi omnes, & generali humani generis redemptione, satis dixi in primo volumine cap. 1. libri v. ad 2. & 5. Propositionem Janfenii, ac prop. 2. hujus Capitis.

In Evangelio Joannis dicitur Verbum lux vera, quæ illuminat omnem hominem, primo per lumen rationis & legem Scripturam, omni creaturæ rationali impressam immutabilis veritatis, juxta illud Psalms iv. Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, ut explicat S. Thomas

31.
Ac ulterius
declaratur.

32.
Responsio ad
omni creaturæ
rationali impressam
immutabilis veritatis,

in hunc locum 2. non quia nullus est hominum, qui non illuminetur, sed quia nisi ab ipso nullus illuminatur, ait S. Pater cap. 103. Enchiridii. 3. quia non ad unum populum venit, ut Moyses, & Prophetæ, sed ad prædicandum Evangelium omni creaturæ. Atque ita hoc uno verbo demonstratur Dei Filius Conditor, Legislator, & Redemptor universorum, ad differentiam Joannis, de quo cum esset illuminatus à Deo, & venisset vox, & testimonium Reparatoris, dicitur versu proximo, Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Ceterum confirmat locus iste sententiam nostram. Si enim ipse est lumen, si ab ipso recesseris, nec in lumine eris: & quid de te sequetur? Quod dixit de impiis: Fiat viallorum tenebræ, & lubricum: ait Augustinus Conc. v. in Psalm. 103. Idem Evangelista cap. 3. v. 19. Lux, inquit, venit in mundum: & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Prætermittenda non est insignis comparatio D. Thomæ 1. 2. q. 79. art. 3. petita à Sole, qui licet quantum est de se omnia corpora illuminet, si quod tamen impedimentum inveniat in aliquo corpore, relinquit illud tenebrosum, sicut patet de domo, cujus fenestræ sunt clausæ: sed tamen illius obscuræ nullo modo causa est sol, sed causa ejus est solum ille, qui claudit fenestram. Ita Deus lumen gratiæ interius non immittit illis, in quibus obstaculum invenit, &c. Notat tamen ibidem S. Doctor Deum hoc agere proprio judicio, ideoque esse causam exæcationis, non prout est illa motus animi humani inhaerentis malo, sed prout est subtractio gratiæ, unde sequitur quod mens divinitus non illuminetur, & cor non emolliatur ad recte vivendum. Esaias & Evangelista Matthæus loquuntur de Judæorum Synagoga: & præterea sententiæ nostræ vim addunt consequentibus verbis. Nam ille ait, Auferam sepem ejus, & erit in direptionem: iste autem, Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.

33.
Objectio ex
Definitioni-
bus Ecclesiæ.

Ex definitionibus Ecclesiæ hæc promunt. In cap. Firmiter definitum est hominem lapsum per veram posse semper penitentiam reparari. Statutum à Tridentina Synodo Sess. 6. cap. xi. quod Deus sua gratia semel justificatos non deserit. Senonensis in decreto 15. de lib. arbitrio hæc est perspicua sententia: Nec tamen tanta gratiæ necessitas libero præjudicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereant, in quo Deus non stet ad ostium, &

pulset. Consimilia protulit Colonienfis in Enchiridio de Sacramento Pœnitentiæ; Nullus est peccator tam scelestus, cui Deus, quoad in hac vita superstes fuerit, hanc gratiam penitus subtrahat.

Facile est hæc discutere. In Cap. Firmiter rectissime dicitur posse hominem lapsum per pœnitentiam reparari, quoniam potest Deus illum gratia prævenire. Apposite Augustinus de Nat. & Grat. cap. 23. Nemo dicit sic hominem factum, ut de justitia quidem possit in peccatum ire, & de peccato ad justitiam redire non possit: sed ut in peccatum iret, sufficit ei liberum arbitrium; ut autem redeat ad justitiam opus habet medico, quia sanus non est, opus habet vivificatore, quia mortuus est. Et tamen hunc medicum aliquando deferere impium, tradit paulo infra Augustinus. Addo laudati Canonis sensum esse quod possint per pœnitentiam deleri peccata post baptismum patrata, nec relapsum crimina sint irremissibilia. Ait enim: Et si post susceptionem baptismatis quisquam prolapsus fuerit; peccatum per veram potest semper penitentiam reparari. Tridentinum de Justificatis aperte loquitur: nostramque sententiam confirmat. Nam si non deserit Deus, nisi deseratur; ergo si deseratur, deserit. Ita S. Pater citato lib. cap. 22. 23. 26. 29. & aliis locis supra citatis prop. 6. Vide & Adversariorum nostrorum Confessionem thesi 2. Senonense, & Colonienfæ Concilium Provincialia sunt. Præterea illud ait adest semper gratiam, quatenus est in promptu, scilicet singulis præparata; & omni momento Deum stare ad ostium, & pulsare, non tamen singulos homines interius sentire pulsantem aliò sensuum strepitu, & specierum varietate distractos. At si non habent interiorem sensum, nempe piam cogitationem, & bonum desiderium, gratia exterior est, non interna. Colonienfis Synodus consulto addidit particulam penitus, ut intelligas cuilibet scelestissimo peccatori, quandiu est in via, non subtrahi gratiam omnino, quoniam interdum recipit illustrationes, aut saltem jus habet ad Sacramenta, quibus peccata delentur. Adverte, nec adversarios nostros asserere, Deum semper, omni momento, & incessanter sanctas cogitationes, & pia desideria excitare in singulorum animis. Rursus sententiâ nostrâ, etiam si quocunque momento adest mentis cogitatio; si nullam inspiraret delectationem cordi immerso pravis cupiditatibus, non esset hæc gratia vere sufficiens. Nam

Rejicitur.

Nam Gratia Christi est inspiratio sanctæ dilectionis, ut probatum est de H. Pelagiana. Denique oportet distinguere inter gratiam increatam, quæ est divina misericordia præveniens actus nostros indeliberatos, & inter gratiam creatam, quæ est ab actibus indeliberatis indistincta; quemadmodum aliud est lumen rationis, & lex immutabilis veritatis affulgens menti, aliud ipsa mentis perceptio. Misericordia, & veritas singulis adest, ideoque gratia increata, scilicet ipse Deus. Verum in libere, non aliqua necessitate collustrat mentem, & excitat delectationem. Igitur sicut semper, & omni momento est in mente nostra æterna lex veritatis illam irradians & collustrans, nec tamen semper est rectum iudicium mentis nostræ, eoquod sese convertat non ad illam æternam legem, sed ad fluxus sensuum imagines: ita semper adest misericordia Dei, & gratia increata, nec tamen semper est sancta cogitatio & pia animi affectio in animo mortalium hominum, quia non ad misericordiam juvantem se convertit humiliter, sed ad amorem sui, & ad sensuum illecebras. Idcirco non semper adest gratia, quæ sita est in sancta inspiratione, & motu vitali: de qua præsens fervet disceptatio.

34.
Obiectio ex
Canonibus
Conciliorum.

Accedit ad Canones Conciliorum propositio damnata ab Alexandro VIII. anno 1690. *Pagani, Judei, Hæretici, alique hujus generis, nullum omnino accipiunt à Jesu Christo influxum; adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficiente.* Sed merito proscripta est; primo quoniam profertur *indefinite*; atque sunt inter Paganos & Judæos quamplurimi, quibus gratia confertur; ut diximus de Polemone, & de Cornelio. Præterea Infidelium complures aut degunt inter Christianos, aut audierunt ab iis Evangelium, cujus prædicatio non solum est beneficium Christi notitiam suppeditans, ne sit inexcusabilis infidelitas ipsorum, sed etiam solet conjungi cum internis gratiæ illustrationibus, quæ tamen à nimium additis cultui idolorum, sive consuetudini abrogatorum legalium cito evolvant, atque extinguuntur. Est etiam probabilius omnes homines gratiæ motionem aliquam per vitæ decursum experiri, sed tenuem admodum, & veluti semen sparsum secus viam, vel inter spinas conculcatum & suffocatum. Singulis denique patet semper aditus ad misericordiam, ad Ecclesiam, ad Sacramenta, ad medicinam, & ad Aquam & Sanguinem fluentem e latere Redemptoris.

Depromunt ex libris Patrum quæ sequuntur. S. Augustinus de lib. arb. cap. 18. & de Natura & Grat. cap. 67. adversus eos, qui de ignorantia, & difficultatis poena ex Adam transfusa queruntur, scribit: *Recte enim fortasse querebantur, si erroris & libidinis nullus hominum victor existeret: cum vero ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras, &c.*

Joannes Gonzales, & Thomas de Lemos respondent Augustinum asserere, quod nullus iuste asserere potest in sui excusationem ignorantiam, quia Deus aut per legem scriptam, aut per naturalem, aut per Evangelii prædicationem homines omnes instruit & vocat: & recte, nam qui negat unum esse Deum, superare potest ignorantiam intimæ conscientia sui ipsius, rerumque aspectabilium contemplatione: & qui ignorat mysteria fidei, potest ea audire ab Evangelizantibus; & si non potest, non ei imputatur ad culpam. Animadvertunt scite Augustinum dixisse, *Per creaturam sibi Domino servientem*; ne inde inferas semper vocare se ipso, & per internam subministrationem Spiritus sancti. Proximo cap. 68. ipse Augustinus hanc responsionem insinuat, docens, quomodo infideles ad fidem excitentur Christianis exhortationibus, Christiani autem concutiantur terroribus, & præmiorum laudibus erigantur. Hæc gratia sat est, ut sint inexcusabiles, & possint remota potentia querere quod ignorant. Insuper animadverto, aliud esse Deum vocare, aliud esse præsentem ut vocet. Illud actuale gratiæ subministrationem, istud vero præparationem significat, & increatam gratiam interdum ab animorum nostrorum motione sejunctam, ut jam explicavi. Et Augustinus quidem, non ait, Deum vocare omnes, sed esse *præsentem ut vocet*. Si velis etiam cunctis immittere quasdam bonas cogitationes certis temporibus, sed quæ leviter excitent, ut intellectus alio statim evolet, & evanescat in cogitationibus suis; est sententia Norisii, cui non repugno.

Addunt Adversarii S. P. Augustinum serm. 2. in Psalm. 58. hæc habere: *Si nolis curari vulnus tuum, admonet, ut cureris; & aversum revocat, & refugientem quodam modo ad se venire compellit & attrahit. In omnibus implet quod dictum est, Misericordia ejus præveniet me.*

35.
Obiectio ex
Patribus.

36.
Præcipue S.
Augustini.

37.
Urgent ob-
jectionem ex
eodem imo.

me. In Psalm. 102. *Vocat undique ad correptionem, vocat undique ad penitentiam, vocat beneficiis creatura, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis.*

Verum quid hæc? Constat in Psalmum 58. S. Patrem de iis loqui, quorum Dominus susceptor factus est, ut in omnibus eorum operibus singularem exerceat providentiam. Atque sic hoc testimonium aliquid evinceret; adesset singulis non solum gratia sufficiens, sed & congrua, victrix, efficax, & quodammodo compellens & attrahens. Addit præterea ibidem S. Doctor, omnipotentem medicum non renuntiare ad aliquem, sed *Opus est, inquit, ut curari velis, opus est, ut manus ejus non refugias.* Quod si refugias, odit repellentem manus suas, ait Enarrat. in Ps. 102. unde altera obiectio depromitur. Hæc propterea eadem responsione revincitur. Quamquam commemorantur ibidem omnia genera vocationum, externæ; interioris, communis, specialis, quas omnes singulis impendi neminem puto dicturum. Profert nonnulla alia Augustini loca Tournely P. 2. de Grat. q. 8. art. 3. quæ apertissime sunt accipienda de lege naturæ & lumine rationis omnibus indito, eodem Auctore non reluctante: unde merito prætermittuntur.

38.
Secundò.

Habetur in expositione quarumdam Prop. ex Epistola ad Romanos prop. 62. de Pharaone celebris locus: *Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaret, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat; sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur.* Hunc locum avide quidam arripiunt, objicientes non imputandum esse peccatum, si gratia non adfit, quemadmodum nec imputatum est Pharaoni.

39.
Responsio ad
adducta.

Ast si totum argumentum concedatur, nonne sequitur Pharaoni, & obduratis huic similibus gratiam sufficientem fuisse sublatam? Si ulterius reponamus editum opus istud ab Augustino adhuc Presbytero, cum nondum divinæ gratiæ percipisset arcana; nonne id liquet ex cap. 23. primi libri Retractionum? Sed confirmat hæc Augustini sententia, quod alibi tradidit de Obduratis, scilicet hos peccare, quia licet deserti à gratia necesse sit, ut offendant, & cadendo vexentur; nihilominus illis imputatur peccatum, quoniam prævaricatores legis digne lux deseruit veritatis. Sensus quippe est Pharaonem non ideo peccasse, quia ob-

durato corde obtemperare non poterat, si enim cæcitas omnino esset involuntaria, nullum foret peccatum: sed ideo peccasse, quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur. Hunc sensum demonstrant quæ sequuntur immediate: *Sicut enim in his, quos elegit Deus, non opera, sed fides inchoat meritum, ut per munus Dei bene operentur: sic in his, quos damnat, infidelitas & impietas inchoat pænæ meritum, ut per ipsam pænā etiam male operentur.* Igitur per ipsam quoque obdurationem peccant improbi, in quantum ipsa obduratio est pænā præcedentis peccati, ut pluribus explicat Sanctus Doctor eodem loco, & citato capite tertio ac vicessimo Retractionum.

Mutuantur ex Prospero quæ sequuntur. I. Libro 2. de Vocat. Gent. cap. 5. ait: *Adbibita semper est universis hominibus quadam superna mensura doctrinæ, quæ etsi paucioris, occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen, sicut Dominus judicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium.* II. Eodem libro cap. 14. hæc habet: *Neque ob hoc excusabiles sunt nationes, quæ alienata à conversione Israël spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo sub ignorantia tenebris perierunt, quia hæc abundantia gratiæ, quæ nunc universum mundum rigat, parī antea largitate non fluxit.* III. Cap. 29. ait: *Universalitatis hominum ita multiplex, atque ineffabilis bonitas Dei consuluit semper & consulit, ut neque ulli pereuntium excusatio suppetat de abnegato sibi lumine veritatis, neque cuiquam sit liberum de sua iustitia gloriari.* IV. De parvulis sine baptismo morientibus hæc est præclara & manifesta sententia Prosperi cap. 23. *Non irreligiose arbitror credi, nec inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper universis est impensa nationibus, quæ utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur.* V. Addunt Stephanus Descamps, & Hon. Tournely illustre testimonium Pauli Orosii in libro de Arbitrii libertate: *Mea semper hæc est fidelis atque indubitata sententia, Deum adiutorium suum non solum in Corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidem gratiæ suæ dona largitur, verum etiam universis in hoc mundo gentibus propter longanimitatem suā, æternamque clementiam subministrare, non ut tu asseris cum discipulo tuo Cælestio, cui jam apud Africanam Synodum occulta illa impiorum dogmatum natura contusa est, in solo naturali bono, & in libero arbitrio generaliter universis unam gratiam contributam; sed*

40.
Obiectio ex
Prospero.

sed speciatim quotidie per tempora, per dies, per momenta, per atomas, & cunctis, & singulis ministrare. Et infra, Evidentissime declaratum est nemini hominum deesse Dei adiutorium, praesertim cum & seductor instet, & insit infirmitas.

31.
Responsio
prima.

Possū cum Eruditis viris respondere libros de Vocatione Gentium non esse Prosperi: quod probari potest his testimoniis directe pugnantibus cum aliis, quae habentur in responsionibus ad Objecta Massiliensium, & in Carmine de Ingratis; ubi generalem voluntatem salvandi omnes, & communem humani generis Redemptionem explicat per institutionem & efficaciam remedii, non per actuale gratiae largitionem, ut ostendimus de H. Janseniana cap. 4. & hoc in quo versamur th. 2. 3. & 6. Vide & Norisium lib. 2. H. P. cap. xiv. Brevi itaque responderi potest, hunc Auctorem, & etiam Orosium, medium quid sapere inter Semipelagianos, & Augustinum.

42.
Responsio
secunda.

Horum tamen admissa auctoritate, nil conficit pro Scholasticis omnia adversus nos pugnantiter conicientibus. Auctor enim priorum librorum conatur ostendere etiam Gentiles, homisque universos à fide alienos habuisse gratiam quamdam communem, & veritatis notitiam in dispositione elementorum mundi, per quam possent optime percipere unius supremi Numinis existentiam, ita ut essent in cultu Deorum inexcusabiles; etiam si minime recepissent internas & invisibiles illustrationes, quae sunt dona gratiarum specialia. Sat esset titulum capituli 5. libri 1. perlegere: *Omnes in elementis accepisse praecepta legalia, ut sint inexcusabiles in idololatria.* Sed quoniam titulis carent Mss. vetustiora, verba Auctoris exscribamus. *Quamvis ergo haec, inquit, & multa similia veritatis Scriptura pronuntiet, secundum ipsam tamen credimus & piissime confitemur, quod nunquam universitati hominum divina providentia cura defuerit. Quae licet exceptum sibi populum specialibus ad pietatem direxerit institutis, nulli tamen nationi hominum bonitatis suae dona subtraxit, ut & propheticas voces, & praecepta legalia convincerentur in elementorum obsequiis ac ac testimoniis accepisse: unde & inexcusabiles facti sunt, quia Deos sibi dona fecerunt, & quae creata erant ad utendum, venerati sunt ad colendum.* Internam autem inspirationem gratiae communem non esse, scribit diserte cap. 3. *Incognoscibiles illuminationum dilationes, inter quas utique multi in infidelitate deficiunt, non solum in populis remotioribus impiorum, sed etiam in civitatibus fidelium*

per plurimas domos & familias novimus fieri, &c. De notitia igitur legis, non de gratia speciali loquitur iste Auctor. Confer modo verba nobis objecta, & videbis non solum perperam adversus nos usurpari, sed etiam Adversarios nostros revincere. Gratia enim, de qua disputamus, non solum sufficit ad testimonium, sed etiam ad remedium, neque est sola notitia veritatis distributa in elementis, & reddent inexcusabilem idololatrarum perfidiam, sed interior illuminatio, & inspiratio charitatis, sine qua plurimi sub ignorantiae tenebris perierunt. Atqui auctor librorum de Vocat. Gent. ait impensam omnibus gratiam sufficientem ad testimonium, & notitiam in elementorum obsequiis, per quam nulli pereuntium suppetat excusatio; & quibusdam tantum gratiam sufficientem ad remedium, & specialem ac supernaturalem inspirationem. Ergo affirmat Gratiam, de qua disputatur, pluribus denegari.

De parvulis cap. 21. praecedenti definite pronuntiat, *super eos illam manere sententiam, quam humanum genus praevaricatione primi parentis excepit. De immaturitate vero mortis non esse rationem conquerendi, cum semel in naturam nostram per peccatum ingressa mortalitas obnoxium sibi omnis vitae nostrae fecerit diem.* Haec est ergo causa cur plurimi rapiantur sine baptismo, & non semper neglectus parentum. Dum ergo seq. cap. 23. ait, etiam parvulos paucorum dierum ad illam pertinere gratiae partem, quae semper universis est impensa nationibus, loquitur de notitia veritatis, quam horum parvulorum parentes potuerunt accipere ab obsequiis & testimoniis elementorum, & negligentes non studuerunt sibi ac posteris consulere veram amplectendo religionem. Nam cap. 25. sequenti docet gratiam, quam universis generationibus Deus indifferenter impendit, esse testimonium elementorum, per quod ad quaerendum verum Deum possunt homines adjuvari. Gabriel Vasquez disp. 96. cap. 2. interpretatur postremum locum de parvulis, qui aliquandiu vivunt, & quibus parentum cura negligit subvenire, eoquod appellantur *paucorum dierum homines.* Est autem interpretatio, ut arbitror, falsa, & duobus hisce vocabulis male afficta.

Orosius autem contra Pelagianos asserentes posse unumquemque per naturam & liberum arbitrium salutem quaerere & ingemiscere, licet adiutorio Dei tandem tribuerent consecutionem salutis, & objicientibus exemplum Zachaei, qui considerabat Deum videre, & ideo salus domui

43.
Obiectio ex
aliis Patri-
bus.

mui ejus facta est, ait: *Nunquid si unus credidit, statim universa domus sine peccato fuit, cui tunc utique Majore domus credente initium salutis fuit?* En aperte scribit Orosius, familiam Zachæi, antequam ipse crederet, non habuisse initium illud salutis, idest posse quærere & ingemiscere, quale initium statuebat Pelagius in natura, & in libero arbitrio. Habemus ergo Orosium nobiscum consentientem. Ex illa vero responsione Orosii emergit statim objectio altera Pelagianorum: Quomodo ergo peccant, qui destituti sunt gratia, & non habent ex se posse quærere & ingemiscere? Huic objectioni occurrit Orosius dicens, Gratiam quæ necessaria est ad libertatem peccandi non esse illam specialem, quam Cœlestius & Pelagius putant in solo bono naturæ singulis contributam; sed notitiam veritatis & lumen ipsum rationis adjutum testimonio, & distributione elementorum, atque id per atomos & per momenta singulis ministrari, & necessarium esse ne imputetur peccatum; licet ad recte agendum requiratur præterea gratia specialis à natura & à libero arbitrio diversa. Sequitur enim post verba, quæ producta sunt, hæc immediata periorus: *Dicit enim Scriptura, Qui facit solem suum oriri super bonos & malos. At tu forte respondes: Ordinem suum composita bene natura custodit, ac per hoc Deus elementariis simul cursibus constitutis facit inde, quæ facit. Quid ergo de illa sententiæ parte, quæ sequitur, opinaris? Dat pluviam super justos, & injustos. Utique qui dat, cum vult dat, & ubi vult dat, vel dispensando dispositam constitutionem, vel effundendo propriam largitatem.*

44.
Objectio ex
D. Thoma.

Quæ ex D. Thoma obijciuntur; hæc sunt præcipua. I. Q. 14. de verit. art. 11. ait: *Si aliquis nutritus in sylvis, vel inter bruta animalia ductum rationis naturalis sequeretur in appetitu boni & fuga mali, certissime est credendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium.* II. In cap. 12. ad Hebræos ait: *Gratia nulli deest, sed omnibus quantum in se est communicat, sicut nec sol deest oculis cæcis.* III. 1. p. q. 49. art. 2. Deus inquit, non deficit, ab agendo quod est necessarium ad salutem. IV. In 1. 2. q. 106. art. 2. ad 2. hæc habet: *Lex nova quantum est ex se auxilium dat ad non peccandum.*

45.
Solvitur.

Respondent ad 1. Thomas de Lemos, & Thomistæ alii, utique id eventurum,

sed puer ille non posset sequi ductum rationis sine gratia, quæ per D. Thomam quibusdam datur, quibusdam non datur. Ut enim demonstratum est quæstionibus præcedentibus ex eodem Doct. Angelico 1. 2. q. 109. art. 3. *Appetitus voluntatis rationalis sequitur propter corruptionem naturæ bonum privatum, nisi sanetur per gratiam Dei.* Quod in puero illo contingeret ex carnis concupiscentia progenito. Aliqui interpretantur beatum Thomam de puero baptizato: quem certe gratiâ sanctificante exornatum Deus non desereret, nisi ille se à Deo averteret libero voluntatis arbitrio. Ego ulterius fateor illi puero supernam aliquam illustrationem non defuturam, quam tamen pœnalis cæcitas dispelleret, & voluntas ad malum proclivis pessundaret. Testimonia reliqua demonstrant tantummodo Deum quantum in se est auxilia omnibus præparasse, eaque subministrare nullum ponentibus impedimentum: quamquam istud non ponere, aut remove munus sit gratiæ, quæ aliquibus denegatur, ut docet Angelicus in 111. contra gentes c. 160. & ipsa lect. 3. in c. 12. ad Hebræos.

Denique momentum gravissimum putant, quod prop. 3. expunximus, de libertate necessaria ad peccatum. Omnino quippe tenendum est, nullum esse peccatorem in hac vita qui & libere non peccet, & pœnitere, & mandata servare non possit. Scribit id post D. Thomam 3. p. q. 86. art. 1. universa Schola Thomistarum, ut demonstrat Tournely de Grat. p. 637. & seq. Ad sine gratia homo in peccatum necessitate prolabitur, nec pœnitere potest, nec recte agere. Singulis ergo momentis gratia sufficiens adest cuilibet etiam obsecratissimo peccatori. Hoc argumentum complures Thomistarum à sententia majorum alienavit. Percipere etenim non valent quomodo præcepta Dei sint possibilia, si denegetur auxilium, quo opitulante possunt impleri. Si respondeas cum D. Thoma, non esse impossibilia, quoniam possumus gratiam à divina liberalitate accipere, nec reputatur impossibile quod possumus per amicos; id verum esse fatentur, si amici præbeant auxilium: at si amici, ut hodierni solent, miseros nos derelinquant, quomodo possumus spem locare in præsidio amicorum? Accedit quod libertas tantum ad malum etiam in dæmonibus viget; impium est autem & horrendum damnatos viatoribus comparare. Quis etiam credat æquissimum rectissimumque Judicem plectere reum, cui non est amplius ad bene agendum libertas? Hæc & consimilia plura Theologi non vulgares. Huic

46.
Objectio ul-
terior.

47.
Rejicitur.

Huic præcipuæ argumentationi obvia est ex 3. thesi responsio. Non esse peccatum, ubi non est libertas, & omnia præcepta esse impiissimis etiam & obsecatis possibilia potentia saltem remota, est prorsus indubitatum. Majorem itaque concedimus, animadvertentes tantum percelebres Thomistas affirmare quidem Deum nemini denegare auxilium, & etiam singulis dare, in quantum dare idem est ac præparare & exhibere, non autem prout opponitur verbo *accipere*; ut testatur Gonzales, & proculdubio docet Bannes, quem primum opponunt. Dissentiri aliquos fateamur: sed eruditus Lemsius ait id se vehementer mirari, & Doctores istos S. Thomæ doctrinam deserere, & contrariæ assentiri. Legatur caput 20. de Gratia sufficiente n. 301. tract. 3. 2. p. tom. 4. Panopliæ. Ad minorem dico nullam esse in peccando necessitatem, sed libertatem indifferentiæ quantum ad exercitium, id est in optione malorum. Imo S. Thomas do- absolute, quod, *potest contingere quod aliquis sit impotens ad faciendum quod oportet: quod si sit propter ejus culpam præcedentem, puta cum aliquis de sero se inebriavit, & non potest surgere ad matutinas, omisio imputatur ad culpam propter causam præcedentem, ex qua omisio sequens redditur voluntaria.* Ita 1. 2. q. 71. art. 5. 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3. & q. 150. art. 2. & 4. necnon in 111. contra Gentiles cap. 160. Quæ tamen ita accipienda sunt, ut imputetur peccatum, quando est in exercitio libera mediorum electio, aut quando dum ponitur causa, prævidetur, aut potuerit, ac debuerit prævideri effectus consequens. Respectu autem bonorum operum, sentio carentem auxilio sufficienti non habere potentiam proximam, peccare tamen illorum ommissione, quoniam ejus *impotentia* est libere volita; nam ideo non potest, quia per pravam erga malum voluntatem ponit potentiæ proximæ impedimentum. Ergo cum hæc voluntas ad malum se ipsa libera sit libertate indifferentiæ, quæ sufficit ad peccatum, impotentia per hanc voluntatem inducta non excusat à culpa.

48.
Ac declaratur.

Cæterum potentia remota semper in hac vita superest cuilibet peccatori, quoniam adjuvari potest à Deo, & quæ per Amicos possumus, aliquantulum per nos possumus, ait S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 4. ad 2. At dicis, quid si amicus nolit opem ferre? Respondeo Deum non defuturum, nisi tu ponas impedimentum. Quamquam inter Deum, & amicos hoc intercedit discrimen, quod possunt à nobis sine amicorum auxilio aliqua fieri, ut

R. P. Berti Theol. Tom. III.

ad illos ire, & ab illis velle adjuvari; cum tamen in bonis operibus nihil sit nostrum, quin à Dei gratia misericorditer præveniatur: ut in illum Thomæ locum observat illustris Thomista Franciscus Sylvius. Atque ita verum est, quod sæpe diximus cum Augustino, malum nullam habere causam nisi ab hominum voluntate; bonum vero à voluntate divina, à qua denegatur quidem gratia justo judicio reluctantibus & nolentibus, sed misericorditer impenditur cuicunque datur, si minus sit iniquus, si ve iniquissimus, ut unusquisque cantet Domino misericordiam, & judicium, & nemo, nisi in ipso Domino gloriatur.

Magnum etiam inter damnatos & viatores à gratia alienos discrimen interest. Quamdiu enim vivunt iniqui, converti possunt à Domino gratiæ beneficentissimo largitore. Orat etiam pro ipsis Ecclesia Sponsa Agni, eisque patet semper accessus ad Sacramenta, & ad largiflua piissimi Redemptoris vulnera. Quamobrem de nullo mortali homine desperandum est; imo spes debet esse vividior, quandoquidem indigni quidem sunt pluri, sed mediatorem habent dignissimum apud Patrem, qui solem suum oriri facit super bonos & malos. Hoc bono expertes sunt demones, & spiritus damnatorum, tamen si peccent libere, consensione antiquorum omnium Theologorum. Quare autem non demereantur, non est ex deficientia libertatis, sed quia sunt in termino, & omnia mala opera excercant cum eadem malitia, eademque ab ultimo fine aversione. Eandem ergo sortem esse damnatorum, reproborumque viventium, & utrosque peccare in eo, quod vitare non possunt, magnum est Calvinistarum, & Jansenianorum deliramentum. Reperiuntur inter viventes nihilofecius nonnulli, quos adeo tenebræ comprehendunt, & quos ita tradidit Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, & in passionem ignominie, ut ad sextam objectionem Vincentii scripserit S. Prosper: *Multorum hominum malitia talis est, qualis est demonum: sed hoc inter malos homines distat & demones, quod hominibus etiam valde malis superest, si Deus misereatur, reconciliatio; demonibus autem nulla est in æternum servata conversio.* Arbitror autem istiusmodi responsiones doctrinæ veterum Theologorum circa libertatis naturam magis esse conformes, ad intelligendam Augustini contra Pelagianos sententiam perutiles, & ad revincendos Jansenii gregarios aptissimas. De qua re alibi dictum satis.

49.
Discrimen inter damnatos, & viatores à gratia alienos.

P p

Sed

Sed jam ad extrema libri propitio Numine perventum est. Elaboratum cum in isto, tum in præcedentibus, ne in difficillimis circa Gratiam & libertatem quæstionibus, quod ad historiam, quod ad dogmata, quod ad Scholæ placita pertinet prætermisum esse videatur. Quod an assecutus fuerim, prorsus ignoro. Id fortassis non per-

feci, at conatus sum equidem. Si Augustinianæ Scholæ commodum aliquod attuli, quod optime sentio vel nullum esse, vel perexiguum; frui, Lector, æquo animo dissertatiunculis, & quas exhibui hætenus, & quas subinde producam. Nunc, quoniam initium fecit libro Doctor Aquitanus, finem statuatur ejusdem Doctoris.

EPIGRAMMA.

*Cælestem ad Patriam tendens cognosce Vocantem,
Cujus proveberis, si bene curris, ope.
Nam si te virtute tua ad Cælestia credis
Scandere, de superis pulsus ad ima cades.*

DE